[2019] 14 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 95

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ

ਬਨਾਮ

ਕਿਲੂ @ ਕੈਲਾਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2019 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1709-1710)

ਨਵੰਬਰ 19, 2019

[**ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ ਅਤੇ ਇੰਦੂ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਜੇ.ਜੇ.**]

ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860 – ਧਾਰਾ 302 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ ਧਾਰਾ 149 - ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਤਲ - ਸਰਕਾਰੀ ਕੇਸ ਕਿ ਪੰਜ ਮੁਲਜ਼ਮ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪੀੜਤ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ - ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਪੀੜਤ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ - ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੰਜ ਮੁਲਜ਼ਮ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ - ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਆਰ / ਡਬਲਯੂ 149 - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ / ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 4 ਮਾਰੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਗਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ / ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਲਾਠੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਲਮ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸਨ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਾਠੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਲਮ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ/ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ - ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਕਿਹਾ: ਉੱਤਰਦਾਤਾ / ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਗੀ; ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸਨ; ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੇ ਕਰੀਬ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ

ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਘਾਤਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਤਿੰਨਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਦੇਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਇਸ ਲਈ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤ / ਸਿਧਾਂਤ - ਵਿਕਾਰ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ

ਕਿਹਾ ਕਿ: 1. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਬਲ 'ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਭਾਵ ਮੌਜੂਦਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਿਸ 'ਤੇ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਪਨਿਯੁਕਤ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਆਮ ਉਦੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਪੰਜ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਉਸ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਦੇਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 12] [104-F-H]

2. ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ; ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸਨ; ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੇ ਕਰੀਬ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਘਾਤਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 13] [105-B]

3. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਰਫ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਸ਼ੱਕ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ, ਜੋ ਇੱਕੋ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਠੋਸ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 14] [105-C]

ਮਸਾਲਤੀ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ [1964] 8 SCR 133; ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਮਲਾਲ ਦੇਵੱਪਾ ਰਾਠੌੜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2015) 15 SCC 77: [2015] 11 SCR 357 - 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

ਬਾਲਾਦੀਨ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ AIR 1956 SC 181 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੇਸ ਹਵਾਲਾ		
[1964] 8 SCR 133	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 9

AIR 1956 SC 181	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 9
[2015] 11 SCR 357	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 10

XXXXXX

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕਿੱਲੂ @ ਕੈਲਾਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ 97

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2019 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1709-1710

2008 ਦੇ CRA ਨੰਬਰ 2676 ਅਤੇ 2009 ਦੇ 158 ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਸੀਟ ਜਬਲਪੁਰ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 29.06.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ।

ਵਰੁਣ ਕੇ. ਚੋਪੜਾ, ਡਿਪਟੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ (ਐਮ.ਪੀ.), ਗੁਰਤੇਜ ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਰਾਹੁਲ ਕੌਸ਼ਿਕ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ।

ਐੱਸ.ਕੇ. ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕੇ.ਐਨ. ਸਿਨਹਾ, ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਸ਼ਰਮਾ, ਡਾਕਟਰ ਐਸ. ਕੇ. ਵਰਮਾ, ਆਰ. ਆਰ. ਰਾਜੇਸ਼, ਵਾਈ. ਕੇ. ਪ੍ਰਸਾਦ, ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਚੌਰਸੀਆ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੇਠਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ.

1. ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ(Leave granted)

2. ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 2008 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2676 ਅਤੇ 2009 ਦੇ 158 ਵਿੱਚ ਜਬਲਪੁਰ ਵਿਖੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ 29.06.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

3. ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੱਥ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:-

"3. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ, ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, 2008 ਦੀ Cr. ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2678 ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ/ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 4 ਖੁਸ਼ੀਰਾਮ, ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਬੇਟੇ ਦਾ ਚਾਚਾ ਹੈ, ਦੀ ਬਾਲਾਪ੍ਰਸਾਦ ਪਾਠਕ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਨਾਲ ਕੁਝ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਸੀ। ਉਹ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ 23.05.2005 ਦੀ ਅੱਧੀ ਰਾਤ (2 ਵਜੇ) ਨੂੰ ਬਾਲਾਪ੍ਰਸਾਦ ਪਾਠਕ ਦੇ ਘਰ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਸੁੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ/ਅਪੀਲਕਰਤਾ [ਸੀ.ਆਰ. ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2678/2008 ਵਿੱਚ] ਅਰਥਾਤ; ਖੁਸ਼ੀਰਾਮ ਅਤੇ ਹਿੰਮੂ @ ਹੇਮਚੰਦ ਕੁਹਾੜੀ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇਵੇਂਦਰ ਬੱਲਮ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮ ਕਿਲੂ @ ਕੈਲਾਸ਼ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਨਾਇਕ ਲਾਠੀ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸਨ। ਦੋ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ; ਖੁਸ਼ੀਰਾਮ ਅਤੇ ਹਿੰਮੂ @ ਹੇਮਚੰਦ [Cr. ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2676/2008 ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 4] ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੁਹਾੜੀ ਨਾਲ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹਨ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਘਟਨਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ (ਪੀਡਬਲਯੂ-5) ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਪਾਠਕ ਨੇ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੁਰਮ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬੇਕਸੂਰ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ। ..."

XXXXXX

4. ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪਤਨੀ ਪੀਡਬਲਯੂ 3-ਪ੍ਰਭਾ ਰਾਣੀ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਬੇਟੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 4-ਦੇਵੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਪੀਡਬਲਯੂ 5-ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਪਾਠਕ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਸੀ ('FIR', ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ)। FIR ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਮਲੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 3 ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 2-ਡਾਕਟਰ ਆਰ. ਕੇ. ਭਾਰਦਵਾਜ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਰਾਹੀਂ ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ। ਉਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ:

"(i) ਖੋਪੜੀ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ 4"x1/2" ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲਾ ਜ਼ਖ਼ਮ ਖੂਨ ਨਾਲ ਕੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

(ii) ਛਾਤੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਅਤੇ ਗਰਦਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਕੱਟੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਟਾਂ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

5. ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਮੋਹ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 2005 ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਟ੍ਰਾਇਲ ਨੰਬਰ 173 ਵਿੱਚ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 149 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ

ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਉਕਤ ਬਾਲਾਪ੍ਰਸਾਦ ਪਾਠਕ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੰਜ ਮੁਲਜ਼ਮ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਹ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦਿਆਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 19.12.2001 ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਨੂੰ 500/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਭਰਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ 'ਤੇ ਹਰੇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਹੋਰ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਕੱਟਣੀ ਪਈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਚਾਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ 2008 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2676 ਰਾਹੀਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ 2009 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 158 ਦੋਸ਼ੀ ਕੈਲਾਸ਼ ਨਾਇਕ ਨੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ।

6. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਹਿੰਮੂ @ ਹੇਮਚੰਦ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀਰਾਮ, ਜੋ ਤੇਜ਼ਧਾਰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸਨ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਇਆ:

XXXXXX

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕਿਲੂ @ ਕੈਲਾਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ [ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ.] 99

"16. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 4 ਹਿੰਮੂ @ ਹੇਮਚੰਦ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀਰਾਮ ਕੁਹਾੜੀ, ਯਾਨੀ ਘਾਤਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਵਾਰ ਕੀਤੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਕੁਹਾੜੀ ਨਾਲ ਸੱਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹਿੰਮੂ @ ਹੇਮਚੰਦ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀਰਾਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੇ

ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ; ਕਿਲੀ @ ਕੈਲਾਸ਼ ਅਤੇ ਦੇਵੇਂਦਰ (Cr.A. ਨੰਬਰ 2676/2008 ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 3) ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੈਲਾਸ਼ ਨਾਇਕ (Cr.A. ਨੰਬਰ 158/2009 ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਨੂੰ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਹ ਲਾਠੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਲਮ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸਨ। ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਤੱਥ ਵੀ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਰਾਮਮਿਲਨ ਪਾਠਕ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ।

7. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅੱਗੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਮੁਲਜ਼ਮ ਲਾਠੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਲਮ ਨਾਲ ਲੈਸ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਕੋਈ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਸੀ ਜੋ ਲਾਠੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਲਮ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਕਤ ਤਿੰਨਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ:

"21. ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ "ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਕੀਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ"। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸਬੂਤ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਘਰ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਕੁਹਾੜੀ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਕੋਈ ਝਟਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਚਾਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਸੀ, ਉਹ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਵੀ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਹੋਰ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

22. ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਤਿੰਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ; ਕਿਲੂ @ ਕੈਲਾਸ਼, ਦੇਵੇਂਦਰ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਨਾਇਕ, ਜੋ ਲਾਠੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਲਮ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸਨ ਅਤੇ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਝਟਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ।

XXXXXX

ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੈਲਾਸ਼ ਨਾਇਕ (Cr. ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 158/2009) ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

23. ਚਾਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ/ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2676/2008 ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 4 ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ; ਹਿੰਮੂ @ ਹੇਮਚੰਦ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀਰਾਮ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਹਿੰਮੂ @ ਹੇਮਚੰਦ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਂਡ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

24. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 3 ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ; ਕਿਲੂ @ ਕੈਲਾਸ਼ ਅਤੇ ਦੇਵੇਂਦਰ [Cr. ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2676/2008] ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 302/149 ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 3 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ; ਕਿਲੂ @ ਕੈਲਾਸ਼ ਅਤੇ ਦੇਵੇਂਦਰ, ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕਿੱਲੂ @ ਕੈਲਾਸ਼, ਦੇਵੇਂਦਰ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਨਾਇਕ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਂਡ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

8. ਰਾਜ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਕਿੱਲੂ @ ਕੈਲਾਸ਼, ਦੇਵੇਂਦਰ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਨਾਇਕ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰੰਤ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਪੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੀ ਵਰੁਣ ਕੇ. ਚੋਪੜਾ ਅਤੇ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਿੰਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ.ਕੇ. ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਆਰ. ਆਰ. ਰਾਜੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ।

9. ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਪਨਿਯੁਕਤ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਹੱਦ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ **ਮਸਾਲਟੀ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕੇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ.**[1] ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਗੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾ ਦੇਵੇ। ਭਰੋਸੇ ਨੂੰ ਉਕਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ **ਬਾਲਾਦੀਨ** ਬਨਾਮ **ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ**[2] ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

XXXXXX

"... ... ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਸਾਹਨੀ ਜਿਸ ਨਿਰੀਖਣ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ; ਪਰ, ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਆਮ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਨੀ ਨੇ ਜਿਸ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲਦੀਨ[2] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੋਰ ਵਸਨੀਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰ ਸਿਰਫ ਪੈਸਿਵ ਗਵਾਹ ਸਨ। ਅਜਿਹੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕਿ ਉਹ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ, ਵਿਰੁੱਧ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 141, IPC ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ। ਧਾਰਾ 142 ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ, ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਉਸ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ, ਜਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਾ, ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 141 ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਧਾਰਾਵਾਂ

ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਅਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਅਤੇ ਕੀ ਉਕਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਧਾਰਾ 141 ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਹ ਵਿਚਾਰਕਰਨਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਜੋ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਿਹਲੇ ਉਤਸੁਕਤਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲਡਿਨ [2] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਠਹਿਰਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ।

---

[1](1964)8 SCR 133

[2]AIR 1956 SC 181

XXXXXX

ਦਰਅਸਲ, ਧਾਰਾ 149 ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜੁਰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ

ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਰ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ, ਉਸੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ, ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 149 ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਜ਼ਾ ਇਕ ਅਰਥ ਵਿਚ ਵਿਪਰੀਤ ਹੈ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਦੀ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਅਸਲ ਵਿਚ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ ਕਿ ਬਾਲਾਦੀਨ[2] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਯੋਗ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਸਾਹਨੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

(ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ)

10. **ਮਸਾਲਤੀ**[1] ਸਮੇਤ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਕੇਸਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ **ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਮਲਾਲ ਦੇਵੱਪਾ ਰਾਠੌੜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ**[3] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੈਰੇ ਇਹ ਹਨ: -

"22. ਅਸੀਂ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਉਪਨਿਯੁਕਤ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਇਹ ਹਨ:

(a) ਜੇ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਜੁਰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ;

(b) ਉਸ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ;

(c) ਉਸ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;

(d) ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਉਸੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ, ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ।

ਇਹ ਧਾਰਾ ਦੋਵਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਜੋ ਉਸੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ, ਨੂੰ ਧਾਰਾ 149 IPC ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਧਾਰਾ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਵ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ।

---

[3] (2015) 15 SCC 77

XXXXXX

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕਿਲੂ @ ਕੈਲਾਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ [ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ.] 103

ਕਾਨੂੰਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅਜਿਹੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ।

23. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕਿਸ਼ਨਪਾਲ [4] ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ: (SCC ਪੰਨਾ 93, ਪੈਰਾ 47)

“47. ... ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੀ ਸਿਰਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਦਾ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਦੂਜਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਮਰੀਕਾ ਰਾਏ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ [5] ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: (SCC ਪੰਨਾ 682, ਪੈਰਾ 13)

"13. IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਗੀ, ਪਰ ਸਰਗਰਮ ਮਨ ਨਾਲ, ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

24. ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੁਸ਼ਕਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਹੱਦ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਜੋ ਚੀਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਲੱਖਣ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਆਮ ਉਦੇਸ਼ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਮ ਵਸਤੂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਪਤਾ ਹਾਜ਼ਰ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਜੇ ਪੰਜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀ ਪੀੜਤ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ

ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਵਿਅਕਤੀ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਨਿਹੱਥੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

---

[4] (2008) 16 SCC 73

[5] (2011) 4 SCC 677

XXXXXX

ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝੀ ਵਸਤੂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਪੀੜਤ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਤਤਾ ਨਾਲ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਸਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਅਸੈਂਬਲੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰ ਇੰਨੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਨਿਹੱਥੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਇਕੋ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

11. ਜੇ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਵਰਤਮਾਨ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ, ਤਾਂ ਕੇਸ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਕੰਪਾਸ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ ਮੁਲਜ਼ਮ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਘਰ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਤੇਜ਼ਧਾਰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸਨ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ

ਯਾਨੀ ਮੌਜੂਦਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਪਹਿਲੇ ਕੋਲ ਬੱਲਮ ਸੀ ਜਦਕਿ ਬਾਕੀ ਦੋ ਕੋਲ ਲਾਠੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਦੋ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਨ। ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਿ ਤੇਜ਼ਧਾਰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਵਿਅਕਤੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ 'ਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਜਾਂ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੇ ਕਰੀਬ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਘਰ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਨਤਕ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰੀ ਜਿੱਥੇ ਗੈਰ-ਭਾਗੀਦਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਰਾਹਗੀਰ ਵਜੋਂ ਲੇਬਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਈ ਗਈ ਭੂਮਿਕਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੀ। ਉਹ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ।

12. ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਬਲ 'ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਭਾਵ ਮੌਜੂਦਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਿਸ 'ਤੇ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਪਨਿਯੁਕਤ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਆਮ ਉਦੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਪੰਜ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਉਸ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ

ਦੇਣਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਦੇਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ।

XXXXXX

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕਿਲੂ @ ਕੈਲਾਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ [ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ.] 105

13. ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ; ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸਨ; ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੇ ਕਰੀਬ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਘਾਤਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ।

14. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਸ਼ੱਕ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ, ਜੋ ਇੱਕੋ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਠੋਸ ਸੀ।

15. ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੌਜੂਦਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਕਿਲੂ @ ਕੈਲਾਸ਼, ਦੇਵੇਂਦਰ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਨਾਇਕ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਕਤ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ 2005 ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਟ੍ਰਾਇਲ ਨੰਬਰ

173 ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

16. ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਤਿੰਨ ਹਫਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨਗੇ, ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਪੁਲਿਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟਣ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜੇਗੀ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਤੁਰੰਤ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਚੀਫ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਅਤੇ ਥਾਣੇ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi